

Så påverkar Kinas partikongress svensk ekonomi

Dagens Industri den 17 november 2022

Mellan den 16 och 23 oktober hölls det kinesiska kommunistpartiets 20:e partikongress i Peking. Xi Jinping valdes för tredje gången till generalsekreterare och hans närmaste män sitter nu på alla nyckelpositioner i politbyrån och militären. Kongressen bestämmer riktningen för Kinas framtida utveckling och bland annat märktes en hårdnande attityd gentemot Taiwan och fortsatt fokus på en förändrad ekonomisk politik. Viljan att öka graden av självförsörjning och minska beroendet av omvärlden var tydlig, liksom betoningen av att fortsätta utveckla kapacitet för inhemsk innovation och teknologi. De upprepade slagorden om ett gemensamt välstånd innebär också att partiet kommer att fokusera mer på fördelningspolitik och mindre på ekonomisk tillväxt. Det tycks slutligen klart att den politiska kontrollen över näringslivet kommer stärkas ytterligare.

Förändringen mot mer inåtblickande och statlig inblandning sker vid en tidpunkt då den kinesiska ekonomin redan hackar betänkligt. Kinas tillväxt har under Xi Jinping varit lägre än under någon annan ledare sedan Mao Zedongs förödande samhällsexperiment under Kulturrevolutionen. För att inte missnöje och social oro ska sprida sig har kommunistpartiet ökat kontrollen över alla delar av det kinesiska samhället.

Det finns strukturella problem i den kinesiska ekonomin som utgör allvarliga risker på både kort och lång sikt. På kort sikt är det framförallt en mycket stor skuldsättning som oroar. Genom statliga direktiv har enorma investeringar gjorts i industriell kapacitet, infrastruktur och fastighetssektorn. Investeringarna står inte i proportion till samhällsnyttan utan har resulterat i en stor överkapacitet där kinesiska företag producerar mer än de kan sälja och där outhyrda bostäder tynger ekonomin. Det kan inte uteslutas att den höga skuldsättningen i sin tur kan leda till en kris i det finansiella systemet.

På lång sikt oroar den demografiska utvecklingen. Kina åldras snabbt. Inom några år är var tredje kines över 60 år och befolkningmängden har redan börjat sjunka. En minskad andel kineser i arbetsför ålder kommer leda till lägre tillväxt och till högre utgifter för pensioner, sjuk- och hälsovård. En annan orosfaktor är att Kina står för ca 30% av världens koldioxidutsläpp. Detta innebär betydande miljö- och klimatutmaningar för Kina och omvärlden.

Vad betyder denna utveckling för Sveriges ekonomi och vårt lands utbyte med kinesiska aktörer?

Den första implikationen är att Kina blir allt mer auktoritärt och att skillnaden gentemot västvärldens liberala politiska system blir allt tydligare. Det är viktigt att Sverige står upp för liberala värden men det är svårt att föra den striden på egen hand. Politiska diskussioner förs lämpligast via EU. Trots skillnader i värderingar och politiska system är det varken önskvärt eller möjligt att ekonomiskt isolera Kina.

Den andra implikationen är att Kinas ekonomi kommer utvecklas svagare framöver än vad de flesta bedömare trodde för några år sedan. Men Kina kommer att förbli en mycket stor ekonomi och en viktig marknad för svenska företag. Det är viktigt att verka för att svenska företag trots Kinas tilltagande inåtblickande får samma tillgång till den kinesiska marknaden som kinesiska företag erbjuds i Sverige. Denna typ av förhandlingar skulle i idealfallet föras inom den internationella världshandelsorganisationen (WTO). Dessvärre lider WTO av allvarliga strukturella problem och förhandlingar med Kina sker därför lämpligast genom EU.

För det tredje kommer Kina gradvis bli mindre viktigt i svenska företags värdekedjor. Den lägre tillväxten, en allt mer påtaglig politisk styrning av näringslivet, den obalanserade covid-politiken med nedstängning av hela städer, samt en minskad arbetskraft och höjda lönekostnader kommer sammantaget innebära att svenska företag framöver lägger mer av tillverkning i andra länder. Det är hög tid att öka beredskapen genom att utforska vilka alternativ som finns för värdekedjor, framförallt inom högteknologiska och innovationstunga områden.

För det fjärde finns det starka ekonomiska band mellan vissa svenska regioner och Kina, samarbeten där ekonomiska och teknologiska värden skapas. Detta påverkar människor, företag, och kommuner. Att hantera dessa relationer kommer kräva mer kunskap om Kina. Men, återigen, att kapa banden skulle vara svårt och ha omfattande negativa effekter på svensk tillväxt, industri och välfärd.

Slutligen ter det sig troligt att det efter kommunistpartiets partikongress blir svårare att interagera med Kina och kinesiska aktörer. Sverige bör förhålla sig till denna utveckling och vidta nödvändiga åtgärder. Det innebär exempelvis att se över vilka relationer vi har med kinesiska aktörer och kartlägga beroenden av såväl kritiska insatsvaror som av den kinesiska marknaden. Samtidigt krävs det en vaksamhet mot att gå så långt i detta arbete att vi slentrianmässigt pekar ut Kina och kineser som hot mot Sverige och svenska företag. Det finns anledning att både hoppas och tro på att våra länder kan fortsätta ha en givande relation, men det förutsätter att vi på ett adekvat sätt förhåller oss till den betydande förändring som Kina just nu genomgår.

Björn Cappelin
Tommy Shih
Fredrik Sjöholm